

РОЗВИТОК ДОСВІДУ ФОРМУВАННЯ РОЗУМОВОЇ САМОСТІЙНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Орлова Олена Олександрівна

Харківський національний університет внутрішніх справ

Однією із найважливіших проблем розвитку освіти на початку XXI ст. є формування конкурентоспроможного фахівця, якому притаманні такі риси, як самостійність, відповідальність за результати роботи, дисциплінованість, ініціативність, наявність наукового системного мислення, уміння планувати свою роботу, уміння приймати рішення. Саме тому зусилля у підготовці майбутніх учителів повинні спрямовуватися не стільки на надання їм певного багажу знань, скільки на формування розумової самостійності як важливої риси особистості сучасного вчителя.

Після приєднання України до Болонського процесу у практиці ВНЗ постала потреба у впровадженні якісно нових форм і методів організації навчання, орієнтованих на формування розумової самостійності майбутніх спеціалістів у напрямку активізації самостійної роботи. Якщо до середини 80-х р.р. XX ст. самостійна робота в навчальних планах ВНЗ не загадувалася, то у наступні роки на неї стало виділятися від 40% до 53% навчального часу і ця форма роботи студентів отримала особливий статус. Тепер функції викладача не вичерпувалися традиційним викладом матеріалу. Він повинен був стати викладачем-технологом, організатором творчої самостійної діяльності, на основі якої відбувалося формування їхньої розумової самостійності [1, 2, 3].

Подальшого розвитку зазнала проблема комп'ютерного контролю знань, який виконує ті ж самі функції, що й традиційні технології навчання (контролюючу, навчальну, освітню, розвивальну, інформаційну). Але при цьому ці функції набувають деякої специфіки, обумовленої використанням електронних засобів. За допомогою комп'ютерних програм можна установити ступінь засвоєння знань: як студенти запам'ятали матеріал, прочитаний в підручнику, оволоділи знаннями, уміннями та навичками, набутими під час самостійної роботи або практичних занять. Особливості навчальної та освітньої функції контролю полягає у тому, що студент не тільки дає відповіді на

питання контролюючого блоку, але й отримує від комп'ютера зворотний зв'язок з аналізом своїх відповідей. Завдяки цьому студент ще раз повертається до матеріалу навчального блоку, що сприяє розвитку його пізнавальних здібностей та закріпленню матеріалу, що вивчається.

Разом із тим, у зв'язку з бурхливим розвитком техніки, на початку третього тисячоліття все більшої популярності набуває організація та контроль за самостійною роботою студентів із використанням інформаційних технологій. Як відомо, на необхідності застосування програмованого навчання як одного із факторів інтенсифікації освітнього процесу, учені наголошували ще наприкінці 60-х р.р. ХХ ст. та зазначали, що програмоване навчання дозволяє керувати як діяльністю педагога, так і діяльністю студентів під час навчання. У третьому тисячолітті інформаційні технології набувають ще більшого застосування в освітньому процесі; сприяючи на досвід, накопичений у другій половині ХХ ст., інформаційні технології в навчальному процесі дозволяють змінити характер навчально-пізнавальної діяльності студентів, ще більше активізувати самостійну роботу студентів за допомогою різноманітних електронних засобів навчання. Саме тому організація самостійної роботи студентів за допомогою персонального комп'ютера, мережі Інтернет, електронних посібників та курсів з дисциплін, що вивчаються, набувають все більшої популярності у процесі навчання [4, 5, 6, 7].

Використовуючи електронну навчальну та наукову інформацію, студент у процесі самостійної роботи має змогу створювати, редагувати та зберігати в пам'яті комп'ютера різноманітні дані (текстову, графічну, звукову, анімаційну інформацію, відеоінформацію), демонструвати текстову та графічну інформацію на екрані монітора, здійснювати пошук необхідної інформації за допомогою спеціальних програм, пошукових систем та каталогів, використовувати навчальні та контролюючі програмні засоби у процесі навчання за комп'ютером, забезпечувати індивідуальну (прийом та передачу необхідної інформації між студентом та комп'ютером) та колективну інтерактивну взаємодію [8, 9, 10].

Але використання сучасних інформаційних технологій під час формування розумової самостійності майбутніх учителів, з одного боку, мають ряд суттєвих переваг відносно друкованих джерел інформації, але, з іншого боку, їх доцільно використовувати у тісному зв'язку із традиційними підручниками з огляду на їх фундаментальність та перевіреність часом [11, 12, 13].

Організація самостійної роботи за допомогою комп'ютера стає одним з найперспективніших напрямів використання інформаційних технологій під час формування розумової самостійності майбутніх учителів. Використання комп'ютера в навчальному процесі сприяє індивідуалізації навчання, допомагає створити проблемну ситуацію, надає змогу студенту отримати різноманітну інформацію; за допомогою мультиплікації, кольору та графіки посилює наочність навчального матеріалу, сприяє розвитку активності і самостійності студентів.

Отже, реформування вищої освіти в Україні, перехід до Болонської системи навчання відкривають нові перспективи формування розумової самостійності майбутніх учителів. Разом із тим, не слід забувати і про досвід, накопичений у минулому, який пройшов випробування часом.

Список використаних джерел:

1. Антропов В. А. Организация самостоятельной работы студентов / В. А. Антропов, Н. И. Шаталов. – Екатеринбург : Изд-во Урал.гос. ун-т путей сообщения, 2000. – 76 с.
2. Архангельский С. И. Лекции по научной организации учебного процесса в высшей школе / Сергей Иванович Архангельский. – М. : Высшая школа, 1976. – 200 с.
3. Бабанский Ю. К. Оптимизация учебно-воспитательного процесса / Ю. К. Бабанский. – М. : Просвещение, 1982. – 192 с.
4. Барановская Т. А. Формирование самоконтроля в учебной деятельности студентов : дис. ... канд. психол. наук: 19.00.13 / Татьяна Артуровна Барановская. – М., 1989. – 184 с.

5. Бондаренко Л. Ф. Организация самостоятельной учебно-познавательной деятельности студентов / Л. Ф. Бондаренко, Л. Ф. Омельченко // Весник Киевского политехнического института. – 1990. – № 14. – С. 31-35.

6. Буряк В. К. Активность и самостоятельность учащихся в познавательной деятельности / В. К. Буряк // Педагогика. – 2007. – № 8. – С. 71-78.

7. Вахрушева Т. А. Формирование у будущих учителей учений вариативного самоконтроля учебной деятельности в процессе их педагогической подготовки : дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Тамара Александровна Вахрушева. – Челябинск. 1995. – 162 с.

8. Голуб Л. А. Творча лабораторія викладача / Л. А. Голуб // Нові технології навчання. – 1995. – Вип. 14. – С. 29-37.

9. Педагогічна майстерність учителя : навчальний посібник / за ред.проф. В. М. Гриньової, С. Т. Золотухіної. – Вид.2-е, випр. і доп. – Харків : «ОВС», 2006. – 224 с.

10. Євдокімов В. І. Організація самостійної роботи студентів / В. І. Євдокімов, Т. П. Агапова, А. В. Шопіна, Л. О. Петриченко :навч. посібник. – Харків.: Колегіум, 2010. – 94 с.

11. Харова Л. В. Учить самостоятельности [Кн. для учителя]/ Лидия Владимировна Жарова. – М.: Просвещение, 1993. – 203 с.

12. Котова А. В. Організація самостійної роботи студентів вітчизняних університетів у другій половині ХХ с. : автореферат дис. ... канд. пед. наук /13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки / ЛНПУ імені Тараса Шевченка. – 20 с.

13. Малихін О. В. Самоактуалізація, самореалізація, самоефективність і самовдосконалення майбутніх педагогів у процесі здійснення самостійної навчальної діяльності / О. В. Малихін // Теоретичні питання культури, освіти та виховання : зб. наук. праць. – 2007. – Вип. 23. – с. 62-68.